

Arbeids- og sosialpolitikk i EU – status og utviklingstrekk

Halvårsrapport 1. halvår 2024

Arbeids- og sosialråd Kristina Jullum Hagen

EU-delegasjonen, Brussel, 11. juli 2024

Innhold

1.	Innledning.....	2
2.	Belgia hadde formannskapet i EU første halvår 2024.....	2
	Toppmøtet i Val Duchesse: Forsøk på nystart for Europas sosiale dialog	3
	Saker det ble enighet om under det belgiske formannskapet	3
3.	Et stramt europeisk arbeidsmarked, med knapphet på arbeidskraft i mange yrker	4
	Europakommisjonen med handlingsplan mot arbeidskraftmangel.....	5
	Midlertidig beskyttelse til fordrevne fra Ukraina forlenges til 2026.....	5
4.	Den sosiale søyle – et riktig kompass for EUs fremtidige prioriteringer?.....	6
	La Hulpe-erklæringen	6
	EU – mye mer enn et marked.....	6
	Faktaboks: EUs sosiale søyle og La Hulpe-erklæringen.....	7
5.	Med blikket fremover – hva kommer på agendaen høsten 2024?.....	8
	Valg til Europaparlamentet (2024-2029).....	8
	Strategisk agenda (2024-2029)	8
	Prioriteringer for det ungarske formannskapet andre halvår 2024.....	9
	Status for saker som er til behandling.....	9
	Varslede saker fra Europakommisjonen	11
6.	Avslutning.....	11
	Sagt og hørt i EU første halvår 2024.....	12

Figur 1. Arbeidsledighetsrate og andel ledige stillinger i EU 27, 2010-23.

5

1. Innledning

Første halvår 2024 var arbeidet i Brussel preget av at én femårig lovgivningsperiode i EU skulle avsluttes, mens en ny mandatperiode er på trappene. I vintermånedene ble det jobbet på høygir for å lukke gjenstående lovsaker, i juni gikk velgere over hele kontinentet til urnene for å stemme frem et nytt Europaparlament. Ytre høyre styrket seg betydelig, mens særlig de grønne og de liberale gikk tilbake.

Hvilken vei skal EU velge fremover? Hva skal være de viktigste prioriteringene for en ny Kommisjon fra høsten 2024? Diskusjonen har gått høyt gjennom hele våren. I april kom den tidligere italienske statsministeren Enrico Letta med en toneangivende rapport om fremtiden for det indre marked. Denne rapporten, sammen med en kommende rapport om europeisk konkurransevne fra tidligere europeisk sentralbanksjef Mario Draghi, vil være viktige utgangspunkter for diskusjonen om EUs politiske retningsvalg.

Hvilken rolle arbeidslivs- og sosialpolitikken skal spille i dette bildet fremover, er omdiskutert. Mens noen medlemsstater argumenterer for at en effektiv sosialpolitikk er en forutsetning for styrket konkurransevne og økonomisk vekst i Europa, advarer andre mot ytterligere sosiale ambisjoner og byrder for næringslivet. I april kom denne konfliktlinjen tydelig frem da Sverige og Østerrike, sammen med arbeidsgiverne i Business Europe, nektet å signere den såkalte La Hulpe-erklæringen om fremtiden til EUs sosiale søyle.

I april samarbeidet Norges delegasjon til EU og det belgiske formannskapet i Rådet om å arrangere et seminar i Norges hus om sosiale klausuler i offentlige anskaffelser, *Socially Responsible Public Procurement: Can the EU do more to advance decent work?*¹ Statssekretær i Nærings- og fiskeridepartementet Tore Sandvik understreket at offentlige anskaffelser spiller en viktig rolle i kampen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, og han informerte Brussel-publikumet om regjeringens satsing på en Norgesmodell med nasjonale seriøsitetskrav for alle offentlige anskaffelser.²

Bakgrunnen for seminaret var en gryende debatt i Europaparlamentet om dette temaet.³ En tverrpolitisk gruppe europaparlamentarikere i arbeidslivskomiteen har tatt til orde for en revisjon av anskaffelsesdirektivet for å sikre at offentlige innkjøpere ikke bare vektlegger laveste pris, men også arbeidsforhold og miljømessig bærekraft når de tildeler kontrakter.⁴ Dette er forslag som kan komme til å bli fulgt opp av en ny Kommisjon.

2. Belgia hadde formannskapet i EU første halvår 2024

1. januar overtok Belgia formannskapet i EU under mottoet *Protect, strengthen, prepare*.⁵ En styrket agenda på sosiale- og helseområdet var én av seks hovedprioriteringer, i et formannskap som var preget av Europaparlamentsvalget. Blant formannskapets viktigste oppgaver var følgelig å ferdigstille lovgivningsarbeidet i inneværende periode og å forberede Europa på valg.

Det uformelle arbeidsministermøtet (EPSCO) ble avholdt i Namur i januar. Statssekretær i Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Ellen Bakken, deltok på vegne av Norge. Hovedtemaene på møtet var

¹ Norges delegasjon til EU: [LinkedIn-post](#) april 2024.

² Nærings- og fiskeridepartementet: [Norgesmodellen - regjeringen.no](#)

³ Europaparlamentet: [Referat fra debatt](#) om sosiale kriterier i offentlige anskaffelser, i plenumsesjonen 15. januar 2024.

⁴ Radke, Jongerius m.fl.: [Towards fair European economies](#). Debattartikkel i *International Politics and Society* 23. april 2024.

⁵ På [det belgiske formannskapets hjemmeside](#) finnes en nærmere omtale av prioriteringer mm.

EUs fremtidige agenda på arbeids- og sosialområdet, sosial rettferdighet utover EUs grenser, samt forholdet mellom EUs sosiale søyle og EUs økonomiske rammeverk.

Diskusjonen om hvordan EUs sosiale søyle bør gjenspeiles EUs fremtidige strategiske agenda, er nærmere omtalt i avsnitt 4 i denne rapporten.

Toppmøtet i Val Duchesse: Forsøk på nystart for Europas sosiale dialog

I slutten av januar ble et sosialt toppmøte avholdt på Val Duchesse i Brussel; slottet hvor det europeiske partssamarbeidet så dagens lys for 39 år siden. Partssamarbeidet er traktatfestet i EU: De europeiske sosiale partene har en formalisert rolle og en rett til å fremforhandle europeiske avtaler som senere kan gjøres om til bindende direktiver.

Under det korte toppmøtet signerte partene erklæringen “Tripartite Declaration for a Thriving European Social Dialogue”.⁶ En handlingsplan for å håndtere Europas voksende mangel på arbeidskraft skulle bli første leveranse. Det skal også opprettes en spesialutsending for partssamarbeid i Kommisjonen.

Den historiske rammen og den nye trepartserklæringen til tross: Europas sosiale dialog sliter i motbakke. Tynnslitt tillit preger forholdet mellom partene etter at de høsten 2023 mislyktes i forsøket på å finne en enighet om fjernarbeid og retten til å være koblet fra jobb.

Saker det ble enighet om under det belgiske formannskapet

Under belgisk formannskap ble det enighet om to juridisk bindende instrumenter og ett sett rådskonklusjoner på arbeids- og sosialområdet.

Enighet om et direktiv for å forbedre arbeidsforholdene for plattformarbeidere

På arbeidsministrenes møte 11. mars 2024 ble det enighet om plattformarbeiderdirektivet. Plattformarbeiderdirektivet har som formål å forbedre arbeidsforholdene for personer som arbeider for digitale plattformer. Direktivet inneholder også de aller første arbeidslivsspesifikke EU-reglene om bruk av algoritmer og kunstig intelligens. Direktivet er merket EØS-relevant.

Hvordan man skal avklare om en plattformarbeider er arbeidstaker eller oppdragstaker har gjennom hele prosessen vært det mest krevende spørsmålet for EUs lovgivere. Europakommisjonen hadde opprinnelig foreslått å avgjøre dette gjennom fem kriterier som skulle være felles for alle medlemslandene i EU. Kompromisset som ble vedtatt ser imidlertid noe annerledes ut:

- Det blir opp til hvert medlemsland å få på plass en effektiv prosedyre for å avklare arbeidstakerstatus. Prosedyren skal hensynta nasjonal lovgivning, tariffavtaler, nasjonal praksis og rettspraksis fra EU-domstolen.
- Den faktiske arbeidsutførelsen skal være avgjørende, ikke hva som står i kontrakten.
- Gjennom en presumpsjonsregel skal det legges til grunn at personen som utfører arbeidet er arbeidstaker, dersom fakta støtter opp om det.
- Dersom plattformsselskapet er uenig i spørsmålet om arbeidstakerstatus, er det opp til dem å bestride det. Medlemslandene må etablere en prosedyre som gjør det mulig å bestride presumpsjonen.

Europaparlamentet ga sin tilslutning til direktivet i sin siste plenumssamling, den 24. april. I deres pressemelding finnes også lenke til den vedtatte teksten.⁷ Rettsakten er foreløpig ikke publisert i EU Tidende.

⁶ Europakommisjonen: [Tripartite Declaration for a Thriving European Social Dialogue](#). 31. januar 2024.

⁷ Europaparlamentet: [Parliament adopts Platform Work Directive](#). 24. april 2024.

Enighet om å etablere et kort for personer med nedsatt funksjonsevne, samt et eget EU-parkeringskort for personer med nedsatt funksjonsevne

I siste plenumsesjon vedtok Europaparlamentet også nye verktøy for personer med nedsatt funksjonsevne. 93 millioner mennesker med nedsatt funksjonsevne bor i EU. Målet med tiltakene er at det skal bli enklere for dem å benytte seg av sin rett til fri bevegelse i unionen. Tiltakene gjøres også gjeldende for tredjelandsborgere med lovlig opphold i unionen. Direktivet omfatter ikke sosiale ytelser eller arbeidsmarkedstiltak.

Hoveddirektivet er markert som EØS-relevant fra Europakommisjonens side.⁸

Tilslutning til rådskonklusjoner om adekvate pensjoner

På halvårets siste arbeidsministermøte 20. juni vedtok ministrene en felles rapport om pensjon, samt rådskonklusjoner om samme tema.^{9 10} Rapporten viser blant annet at risikoen for fattigdom og sosial utestengelse blant eldre har fortsatt å øke siden 2019. I 2022 befant mer enn hver femte person over 65 år i EU seg i denne risikogruppen. Det er forventet at nivået på pensjonsutbetalingene (kompensasjonsraten) vil fortsette å synke over de neste tiårene. Pensjoner for selvstendig næringsdrivende er i gjennomsnitt en tredjedel lavere enn for arbeidstakere.

Norge inngår denne gangen i analyse materialet, og det er utarbeidet en egen landrapport som ser på utfordringer og muligheter også for det norske pensjonssystemet.¹¹

3. Et stramt europeisk arbeidsmarked, med knapphet på arbeidskraft i mange yrker

Sysselsettingsandelen i EU steg til 75,4 prosent i andre kvartal i 2023. Sammenlignet med før pandemien er dette en fremgang på 2,5 prosentpoeng, eller 6,2 millioner flere mennesker i jobb. Veksten i antall jobber som man har sett etter pandemien har særlig kommet kvinner og unge til gode, finner Eurofound i sin årsrapport. Selv om andelen i jobb øker, er antallet arbeidede timer stabilt. Analytikere ser dette i sammenheng med at det har vært vekst i bransjer med et lavere timetall per ansatt, f.eks. i tjenesteytende næringer.¹²

Situasjonen på europeiske arbeidsmarkeder fortsetter også dette halvåret å være stramt. Til tross for svakere økonomisk vekst er det en tydelig trend at stadig flere virksomheter har utfordringer med å rekruttere arbeidskraft.

I EURES-rapporten *Report on labour shortages and surpluses 2023* kommer det frem at mangelen på arbeidskraft er særlig stor i sektorene bygg- og anlegg, ingeniøryrker, helse og IKT. I yrker som tungtransportsjåfør, spesialistsykepleier, lege, elektriker, taktekker, kelner og anleggsarbeider vurderes bristen på arbeidskraft som alvorlig og akutt.¹³

⁸ Europaparlamentet: [pressemelding om å etablere et kort for personer med nedsatt funksjonsevne, samt et eget EU-parkeringskort for personer med nedsatt funksjonsevne](#), samt [pressemelding om utvidelsen til tredjelandsborgere](#). 4. mars 2024.

⁹ Rådet for Den Europeiske Union: [The 2024 Pension Adequacy Report: Current and future adequacy in old age in the EU – Report](#). 7. juni 2024.

¹⁰ Rådet for Den Europeiske Union: [Draft Council Conclusions on Pension Adequacy – Approval](#). 7. juni 2024.

¹¹ Rådet for Den Europeiske Union: [The 2024 Pension Adequacy Report: current and future income adequacy in old age in the EU - Country profiles](#). 7. juni 2024.

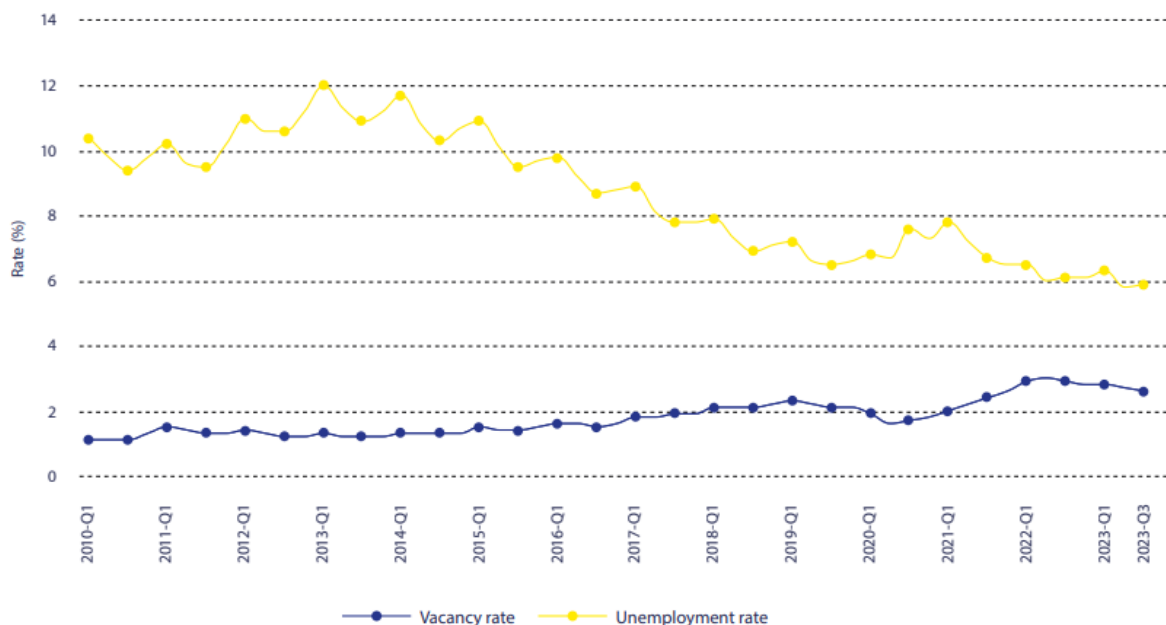
¹² Eurofound: [Living and Working in Europe 2023. Annual Report](#). Publisert 2. mai 2024.

¹³ European Labour Authority: [Labour shortages and surpluses in Europe 2023](#). Publisert 2. mai 2024.

Det er flere årsaker til denne situasjonen: Strukturelle endringer, drevet frem av digitalisering og overgangen til en mer bærekraftig økonomi, endrer kompetansebehovene. Demografisk endring og utfordrende arbeidsvilkår i enkelte yrker spiller også inn.

Figur 1. Arbeidsledighetsrate og andel ledige stillinger i EU 27, 2010-23.

Kilde: ELA: Report on labour shortages and surpluses 2023

Source: Eurostat job vacancy statistics [jvs_q]; unemployment statistics [lfsq_urgan]

Europakommisjonen med handlingsplan mot arbeidskraftmangel

Som et ledd i EUs innsats for å styrke unionens konkurransekraft og sosiale og økonomiske motstandsdyktighet la Europakommisjonen 20. mars frem en handlingsplan mot arbeidskraftmangel – *Action Plan on labour and Skills Shortages in the EU*.¹⁴ Gjennom fem innsatsområder ber Kommisjonen både medlemslandene, partene i arbeidslivet og seg selv om å ta grep. Inkludering av utsatte grupper er blant de mer omforente tiltakene i planen, mens aktiv rekruttering av tredjelandborgere til ledige jobber i EU, forblir et omstridt tema. De sosiale partene var involvert i arbeidet med handlingsplanen, som nå skal følges opp gjennom De europeiske semesteret.

Midlertidig beskyttelse til fordrevne fra Ukraina forlenges til 2026

Europakommisjonen la 11. juni 2024 frem forslag om forlengelse av midlertidig beskyttelse til fordrevne fra Ukraina for perioden mars 2025 til mars 2026, og Rådet besluttet 25. juni å følge Kommisjonens forslag¹⁵.

Kommisjonen viser i sitt forslag bl.a. til at situasjonen i Ukraina og Russlands angrep på sivile og kritisk infrastruktur tilsier at det ikke er tilstrekkelig trygge og varige forhold til at personer kan returnere til Ukraina på nåværende tidspunkt. Tyskland, Tsjekia og Polen innga samtidig skriftlige erklæringer i anledning saken. Erklæringene går blant annet ut på ønske om bedre fordeling av personer med midlertidig beskyttelse, samt mer finansiering og støtte til vertslandene.¹⁶

¹⁴ Europakommisjonen: [Commission sets out actions to tackle labour and skills shortages](#). 20. mars 2024.

¹⁵ Rådet for den Europeiske Union: Pressemelding 25. juni 2024 [Ukrainian refugees: Council extends temporary protection until March 2026 - Consilium \(europa.eu\)](#)

¹⁶ Rådet for Den Europeiske Union: [Proposal for a Council Implementing Decision extending temporary](#)

4. Den sosiale søyle – et riktig kompass for EUs fremtidige prioriteringer?

Hvilken rolle skal arbeidslivs- og sosialpolitikken spille når Europas fremtid skal formes i kommende år og tiår? Er et sterkt sosialt Europa en del av løsningen, eller en del av problemet, når EU vil styrke sin konkurransekraft? Hvordan skal EUs sosiale søyle tas videre i en ny lovgivningsperiode?

Gjennom våren har spørsmål som dette vært diskutert med engasjement og temperament i Brussel. I arbeidsministerkollegiet er det ulike syn. På den ene siden står land som mener at sosiale investeringer gir viktige bidrag til EUs økonomiske vekst og konkurransevne. På den andre siden står land som advarer mot å øke ambisjonene på arbeids- og sosialområdet i EUs neste lovgivningsperiode. Disse landene vil heller se mindre byråkrati for næringslivet, og mer makt til nasjonalstatene. Første halvår 2024 ble diskusjonen satt på spissen i La Hulpe utenfor Brussel.

La Hulpe-erklæringen

15. og 16. april var Belgia vertskap for et toppmøte om EUs sosiale søyle i La Hulpe. Målet med toppmøtet var at alle relevante aktører skulle stille seg bak en interinstitusjonell erklæring med tydelig retning for arbeidslivs- og sosialpolitikken i EUs neste lovgivningsperiode. Sverige og Østerrike nektet imidlertid å signere erklæringen. Det samme gjorde arbeidsgiverne i Business Europe. Dette svekker erklæringen og utfordrer bilde av et EU som står samlet på arbeids- og sosialområdet.

Sveriges statsminister Ulf Kristersson begrunnet beslutningen om ikke å signere erklæringen med at han ikke ville gjenta feilen som Sverige begikk i 2017, og som de siden har måttet arbeide for å begrense, nemlig signeringen av erklæringen om den europeiske sosiale søyle på det sosiale toppmøtet i Gøteborg.¹⁷ Kritikere av den sosiale søyle har ment at det var den som åpnet døren for det europeiske minstelønnsdirektivet og andre initiativer som griper inn i partene i arbeidslivets ansvarsområder i Sverige.

Business Europe, paraplyorganisasjonen for Europas private arbeidsgivere, hvor også NHO er medlem, forklarte sin motvilje mot å signere La Hulpe-erklæringen med at betydningen av økonomisk vekst som forutsetning for sosial utjevning hadde fått for liten plass i teksten. Business Europe mener også at erklæringen er for detaljert og at den peker mot en regulatorisk vei som ikke vil være positiv for europeisk næringsliv.¹⁸

EU – mye mer enn et marked

I april la den tidligere italienske statsministeren Enrico Letta frem sin høynivårapport om fremtidens indre marked "Much more than a market".¹⁹ Ifølge Letta er det behov for massive investeringer, mer samarbeid og forenklinger av EUs regelverk hvis EUs indre marked fortsatt skal sikre velstand, sysselsetting og konkurransedyktige bedrifter i EU. I en oppsummering fra det danske Folketinget ses det nærmere på hva rapporten sier om den sosiale dimensjonen av det indre marked.²⁰ Letta løfter frem behov for å styrke EUs sosiale dimensjon for å sikre bred legitimitet til det europeiske prosjektet. Han vil redusere barrierer for fri bevegelse av arbeidskraft, men understreker at dette må skje sammen med aktiv innsats mot sosial dumping. Letta foreslår bl.a. å styrke det europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA), og å styrke den europeiske trygdekoordineringen.

[protection as introduced by Implementing Decision \(EU\) 2022/382 - Statements by Germany and the Czech Republic](#). 24. juni 2024.

¹⁷ Sveriges Riksdag: [Öppet sammanträde i EU-nämnden](#). 16. april 2024.

¹⁸ Business Europe: [Tale ved La Hulpe-konferansen](#) ved adm.dir. Marcus Beyrer. 16. april 2024.

¹⁹ Enrico Letta: [Much more than a market](#). Rapport på oppdrag av Det europeiske Råd. April 2024.

²⁰ Folketinget: [Letta-rapport: EU halter efter globale konkurrenter og risikerer økonomisk tilbageslag](#) EU-note 30. mai 2024.

Letta-rapporten introduserer begrepet *freedom to stay* – friheten til å bli værende – som et supplement til retten til fri bevegelse i Europa. Han viser til betydningen av samhørighetspolitikken for det europeiske prosjektet, og understreker at økonomisk vekst i unionen må komme alle til gode. EU-borgerne bør ikke tvinges til mobilitet på grunn av mangel på jobb eller tjenestetilbud. Fri bevegelse og friheten til å bli værende er to sider av samme mynt, og begge bør utvikles samtidig.

Med Lettas egne ord; *Free movement is a valuable asset, but it should be a choice, not a necessity.*

Faktaboks: EUs sosiale søyle og La Hulpe-erklæringen

Den europeiske søylen for sosiale rettigheter – *The European Pillar of Social Rights*, i dagligtale omtalt som EUs sosiale søyle²¹, ble proklamert i 2017. De fleste politiske tiltakene som er omtalt i denne rapporten, hører hjemme under EUs sosiale søyle.

Søylen består av tjue prinsipper som skal vise vei mot mer rettferdige og velfungerende arbeidsmarkeder og gode velferdssystemer, og er bygd opp rundt tre kapitler: 1) Like muligheter og tilgang til arbeidsmarkedet, 2) Rettferdige arbeidsvilkår og 3) Sosial trygghet og inkludering.

I 2021 samlet EUs ledere seg om tre ambisiøse målsettinger som skal innfris innen 2030:

- * Minst 78 prosent av befolkningen i aldersgruppen 20-64 år skal være sysselsatt i 2030.
- * Minst 60 prosent av voksne skal årlig delta på etterutdanning.
- * Antallet personer som er i risiko for fattigdom eller sosial utestengelse bør reduseres med minst 15 millioner.

Disse tallfestede målene er fulgt opp med en egen handlingsplan for den sosiale søylen.²² Handlingsplanen skal etter planen oppdateres i 2025.

La Hulpe-erklæringen

La Hulpe-erklæringen, signert i april 2024, bekrefter EUs forpliktelser til den europeiske sosiale modellen, og til målene i den europeiske sosiale søyle fra 2017.

- * Den er tydelig på arbeidslivets parter sentrale betydning på europeiske arbeidsmarkeder.
- * Det vises til at partssamarbeid er en fundamental komponent i den europeiske sosiale modellen, og at kollektive forhandlinger bør styrkes.
- * Tariffavtaledekningen bør økes, slik det sies i det europeiske minstelønnsdirektivet.
- * Det vises til at det skal oppnevnes en egen spesialutsending for partssamarbeid i Europakommisjonen.
- * Blant mulige fremtidige politiske fokusområder nevnes kunstig intelligens og algoritmisk styring, rollen til det Europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA) og sosiale klausuler i offentlige anskaffelser.

La Hulpe-erklæringen ble signert av Europakommisjonens president Ursula von der Leyen, Europaparlamentets president Roberta Metsola, Belgias statsminister Alexander de Croo på vegne av 25 av EUs medlemsland (unntatt Sverige og Østerrike), Belgias arbeids- og sosialministre, EUs sosiale parter (unntatt Business Europe), samt EUs økonomiske og sosiale komité (EESC).

²¹ Europakommisjonen: [The European Pillar of Social Rights](#).

²² Europakommisjonen: [Social Pillar Action Plan](#)

5. Med blikket fremover – hva kommer på agendaen høsten 2024?

Sommeren 2024 er en endringens tid i Brussel. Det nyvalgte Europaparlamentet skal konstituere seg i juli, medlemmene skal velge ny kommisjonspresident, nye kommissærer skal pekes ut og kommisjonen stemmes over i parlamentet, og et nytt arbeidsprogram for kommende lovgivningsperiode skal legges frem. EUs retning for de neste fem årene er i støpeskjeen. Samtidig fortsetter arbeidet med pågående saker i Rådet.

Valg til Europaparlamentet (2024-2029)

Valget til Europaparlament ble gjennomført 4.-7. juni. Omtrent 360 millioner mennesker fordelt på EUs 27 medlemsland hadde muligheten til å stemme. Valgdeltakelsen ble på om lag 51 prosent, det høyeste på to tiår.

Det er den moderate høyregruppen EPP som igjen vil ha flest parlamentarikere i neste periode. Nest største gruppe blir sosialdemokratene. Partiene på ytre høyre fløy opplevde sterk fremgang under dette valget, mens de liberale og de grønne tapte flest mandater.²³ Det første plenumsmøtet i det nye parlamentet er 16.-19. juli. Blant de første oppgavene til det nye parlamentet blir valg av Europakommisjonens president.

Strategisk agenda (2024-2029)

Stats- og regjeringssjefene i EUs medlemsstater vedtok den 27. juni en strategisk agenda for den kommende femårsperioden.²⁴ Denne agendaen blir grunnlaget for Europakommisjonens politiske prioriteringer i neste lovgivningsperiode. Den nye strategiske agendaen inneholder hovedprioriteringer under tre overskrifter:

- Et fritt og demokratisk Europa
- Et sterkt og sikkert Europa
- Et velstående og konkurransedyktig Europa

Arbeids- og sosialområdet står ikke frem som hovedfokus i denne strategiske agendaen, men i dette avsnittet under den tredje overskriften settes det likevel ord på noen sentrale ambisjoner:

We will invest in people's skills, training and education throughout their lives and encourage talent mobility within the European Union and beyond.

Recalling the European Pillar of Social Rights, the EU and Member States will aim to strengthen social dialogue, uphold equal opportunities and reduce inequalities.

Increasing participation in the labour market and promoting youth employment will be of key importance in the coming years.

²³ Europaparlamentet: [2024 Election results](#) – offisielle valgresultater fra Europaparlamentsvalget 1 juni. Lastet ned 8. juli 2024.

²⁴ Rådet for Den Europeiske Union: [Strategisk agenda 2024-2029](#). Vedtatt 27. juni 2024.

Prioriteringer for det ungarske formannskapet andre halvår 2024

Under mottoet «Make Europe Great Again» overtok Ungarn EU-formannskapet 1. juli, og vil lede arbeidet i Rådet frem til 31. desember 2024.²⁵ Prioriteringene for det ungarske rådsformannskapet viderefører trio-programmet for Spania, Belgia og Ungarn der sikkerhet og konkurranseevne er sentralt.

På arbeids- og sosialområdet fremheves knapphet på arbeidskraft som den største utfordringen for europeisk arbeidsliv. Denne utfordringen rammer alle sektorer og regioner og hindrer økonomisk vekst. Det ungarske formannskapet ønsker derfor å adressere mangelen på arbeidskraft gjennom strategier for å aktivisere ubenyttede arbeidskraftsreserver og å arbeide for høyere sysselsetting blant inaktive grupper.

Sentrale datoer for møter og konferanser på arbeids- og sosialområdet

Det er planlagt flere høynivåmøter, konferanser og seminarer under ungarsk formannskap.

- Det avholdes to formelle arbeidsministermøter (EPSCO), den 16. juli og den 2. desember.
- Det uformelle arbeidsministermøtet (EPSCO) avholdes i Budapest 9. og 10. oktober. Tentative temaer for møtet er mangel på arbeidskraft og inkludering i arbeidslivet.
- Det planlegges også et uformelt demografiministermøte 18. og 19. november.
- Det uformelle møtet i komiteen for arbeidsliv, sosiale saker og inkludering avholdes i Budapest 17.-18. september
- Det uformelle møtet i arbeidsmarkedskomiteen (EMCO) med en konferanse avholdes i Budapest 19.-20. september
- Det halvårlige toppmøtet med de sosiale partene, Tripartite Social Summit avholdes i Brussel den 16. oktober
- Nettverksmøte i informasjonssamarbeid om trygdesaker (MISSOC) avholdes i Budapest 17. og 18. oktober
- Nettverksmøte i PES-nettverket (europeiske arbeidsformidlingsbyråer) avholdes i Brussel 5. og 6. desember

Status for saker som er til behandling

Status: Traineedirektivet

Europakommisjonen la i mars frem to initiativer som skal bedre kvaliteten på traineeperioden; 1) et direktivforslag og 2) et forslag til oppdatering av kvalitetsrammeverket fra 2014.²⁶ Direktivforslaget er merket EØS-relevant. Forslagene er en leveranse innenfor Det europeiske kompetanseåret, som skal bidra til å styrke Europas konkurransekraft, øke deltakelse i arbeidslivet og bedre folks ferdigheter og kompetanse.

Det er første gang Kommisjonen legger frem forslag om et bindende juridisk virkemiddel for å forbedre kvaliteten på traineeperioden. Hjemmelsgrunnlaget for dette finner Kommisjonen i Artikkel 153(2)(b) i traktaten om Den europeiske unions virkemåte.

²⁵ På [det ungarske formannskapets hjemmeside](#) finnes en nærmere omtale av prioriteringer, arrangementer, grafisk profil, biler og en oppdatert kalender.

²⁶ Europakommisjonen: Pressemeldingen [Commission takes action to improve the quality of traineeships in the EU](#). 20. mars 2024.

Nøkkelementer i det foreslåtte direktivet er:

- Et ikke-diskrimineringsprinsipp, som skal sikre at traineer behandles likt som ansatte når det gjelder arbeidsvilkår, herunder lønn, dersom ikke annet kan godtgjøres som følge av andre oppgaver, mindre ansvar, arbeidsintensitet mv.
- Sikre at traineeprioder ikke brukes som skalkeskjul for vanlig arbeid, gjennom kontroller og tilsyn.
- Tillate at tillitsvalgte kan engasjere seg i traineers rettigheter
- Medlemslandene må sikre at traineene har kanaler for å varsle om misbruk og dårlige arbeidsforhold

På arbeidsministtermøtet 20. juni diskuterte arbeidsministrene fremdriften i saken. Flere land understreket at det fortsatt gjenstår avklaringer på en rekke punkter for å komme videre i arbeidet.²⁷ Det kan også nevnes at Sveriges Riksdag nylig vedtok en såkalt *motiverad yttrande* i saken, hvor de på bakgrunn av en subsidiaritetssjekk argumenterer for at forslaget går for langt og innebærer et for stort inngrep i den svenske arbeidsmarkedsmodellen.²⁸

Status: Revisjon av direktivet om europeiske samarbeidsutvalg

Arbeidsministrene godkjente 20. juni en felles forhandlingsposisjon på forslaget til revisjon av direktivet om europeiske samarbeidsutvalg (European Works Councils, EWC). Formålet med direktivet er å styrke partssamarbeidet i europeisk næringsliv. I Rådets felles forhandlingsposisjon understrekes det blant annet at nasjonal lovgivning om valg av ansattvalgte representanter skal ha forrang når det gjelder målet om kjønnsbalanse i utvalgene, og at samarbeidsutvalgene skal gis tilstrekkelig tid til å komme med sine synspunkter, men ikke på en slik måte at selskapene ikke kan ta beslutninger i hastesaker.²⁹

Neste skritt i denne saken blir nå at det nyvalgte Europaparlamentet må enes om sin forhandlingsposisjon, og deretter følger trilogforhandlinger om saken.

Status: Forordning om et EU Talent Pool

I november 2023 la Europakommisjonen frem en talentmobilitetspakke som skal gjøre det mer attraktivt for tredjelandsborgere å søke jobb i EU, og legge bedre til rette for mobilitet internt i EU. Blant forslagene er en forordning om et EU Talent Pool, et koblingsverktøy mellom arbeidsgivere i EU og arbeidssøkere utenfor unionen. Ministrene ble nylig enige om en felles forhandlingsposisjon på forordningen.³⁰ Det blir det nyvalgte Europaparlamentet som vil måtte lande en forhandlingsposisjon i denne saken, og deretter venter trilogforhandlingene.

Status: Revisjon av trygdekoordineringsforordningen

Allerede i 2016 foreslo Europakommisjonen endringer i trygdekoordineringsforordningen (883/2004) og gjennomføringsforordningen (987/2009), hvis formål er å sikre fri bevegelighet for statsborgere i EØS-land, og sikre at de ikke taper pensjonsrettigheter, andre trygderettigheter eller mulighet for opptjening av slike rettigheter ved å flytte fra et EØS-land til et annet.

Etter mange trilogforhandlinger står saken fortsatt i stampe. Ungarn vil søke dialog med det nye Europaparlamentet om denne saken.

²⁷ Rådet for Den Europeiske Union: [Traineedirektivet, fremdriftsrapport](#). 31. mai 2024.

²⁸ Sveriges Riksdag: [Beslut: Subsidiaritetssprövning av kommissionens förslag till direktiv om stärkta arbetsvillkor för praktikanter](#). 19. juni 2024.

²⁹ Rådet for Den Europeiske Union: [Revisjon av direktivet om europeiske samarbeidsutvalg, felles forhandlingsposisjon](#). 10. juni 2024.

³⁰ Rådet for Den Europeiske Union: [EU Talent Pool, Rådets felles forhandlingsposisjon](#). 6. juni 2024.

Rådskonklusjoner til behandling under ungarsk formannskap

Ungarn planlegger å legge frem rådskonklusjoner om uutnyttede arbeidskraftsreserver i EU. Disse skal særlig sette søkelys på arbeidstakere som befinner seg i starten og i slutten av sin yrkeskarriere. Kompetanseheving og livslang læring vil bli et annet viktig tema i dette arbeidet.

Ungarn ønsker videre å legge frem rådskonklusjoner om sysselsetting og rehabilitering, og om tilgang til tjenester av høy kvalitet for personer med nedsatt funksjonsevne.

Varslede saker fra Europakommisjonen

Kommer: Fjernarbeid og retten til å være koblet fra jobb

De europeiske sosiale partene mislyktes i fjor høst i forsøket på å enes om en avtale om fjernarbeid og retten til å være koblet fra jobb (såkalt *right to disconnect*). Europakommisjonen har nå overtatt arbeidet med denne saken selv, og det er forventet at kommisjonen vil legge frem forslag til et instrument som skal sikre arbeidstakeres rettigheter når de jobber på hjemmekontor. 30. april lanserte kommisjonen en konsultasjonsrunde med de sosiale partene om saken.³¹

Kommer: Karsinogener, mutagener og reproduksjonstoksiske kjemikalier, 6. revisjonspakke

Innenfor helse-, miljø- og sikkerhetsområdet er det forventet at Europakommisjonen vil publisere den sjette revisjonspakken av direktivet som setter grenseverdier for karsinogener, mutagener og reproduksjonstoksiske kjemikalier i fjerde kvartal 2024.

6. Avslutning

I denne rapporten omtales flere saker på arbeidslivs- og sosialområdet i EU. Disse sakene får i ulik grad betydning for Norge. Rådsanbefalinger og rådskonklusjoner er ikke-bindende anbefalinger til EUs medlemsland. Enkelte rådsanbefalinger, men langt fra alle, innlemmes i EØS-avtalen som rettsakter partene skal ta hensyn til.

Når det gjelder direktiver og forordninger, gjøres det en vurdering fra sak til sak av om rettsakten faller inn under EØS-avtalens saklige og geografiske virkeområde slik det er definert i EØS-avtalens hoveddel med tilhørende vedlegg og protokoller, og dermed skal innlemmes i norsk rett. Den rettslige vurderingen av EØS-relevans ferdigstilles først når den endelige rettsakten foreligger.

³¹ Europakommisjonen: [Pressemelding om Right to disconnect, første konsultasjonsrunde](#). 30. april 2024.

Sagt og hørt i EU første halvår 2024

The historic EU law on platform work is unblocked, thanks to our relentless efforts. Europe is the pioneer in global labour law.

Europaparlamentets S&D-gruppe på [X](#),
11. mars 2024.

We have shown that economic growth and social growth can only go hand in hand. And social progress can only be based on economic success, if we want it to be sustainable.

Europakommisjonens president Ursula von der Leyen
på konferansen High level Conference on the
European Pillar of Social Rights, La Hulpe, 16. april
2024.

To ensure genuine protection of all workers in the European Union, third-country nationals included, we need to strengthen and broaden the mandate of the European Labour Authority.

Gabrielle Bischoff, medlem av Europaparlamentet fra
S&D, i en [pressemelding](#) om La Hulpe-erklæringen den
16. april 2024